ÑAPA

AMIGOE

WEEKEND BIJLAGE

VRIJDAG 27 SEPTEMBER 1985

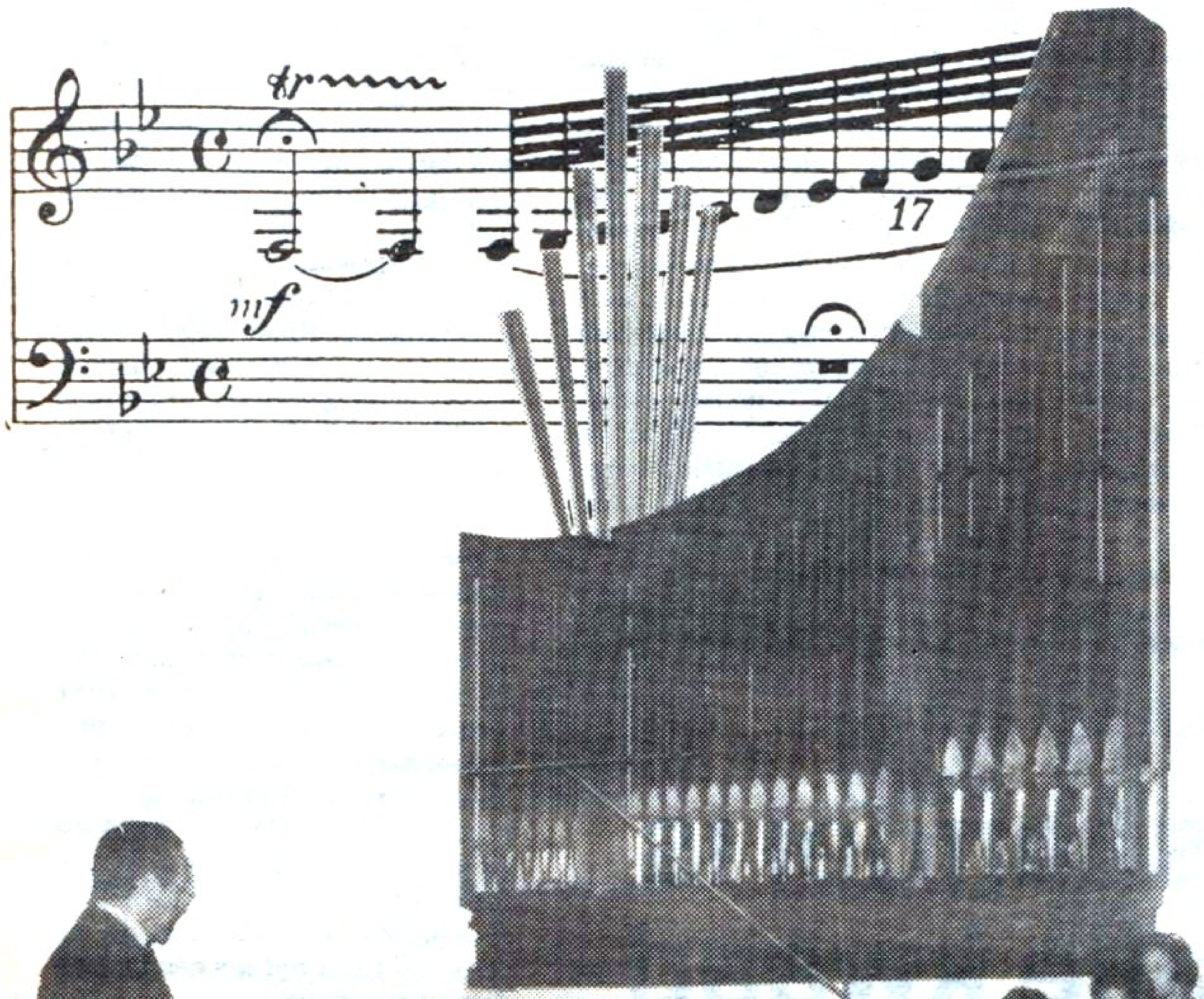

Orfeon Crescendo 25 jaar

We schrijven 1953. Frank Davelaar, 25 jaar jong, is bezeten van muziek en hij wil zijn muzikaliteit uitdragen. Heel voorzichtig 'probeert' hij een koor in de parochie op Steenwijk. Stap voor stap — zo denkt hij — moet je iets dergelijks opzetten, en dan misschien, misschien lukt het ...

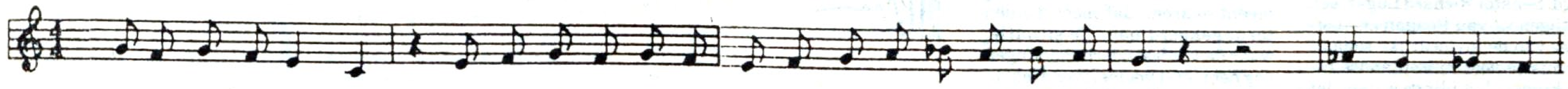

Padu del Caribe

Naar aanleiding van de door de Biblioteca Publico Aruba georganiseerde 'culturele maand', die werd opgedragen aan Padu Lampe, had Amigoe-medewerker Wim Rutgers een interview met deze veelzijdige Arubaanse kunstenaar, die zich als hobby-ist beweegt op verschillende terreinen van kunst en wetenschap. Het gesprek ging over de muziek, het schilderen en het schrijven van Padu Lampe.

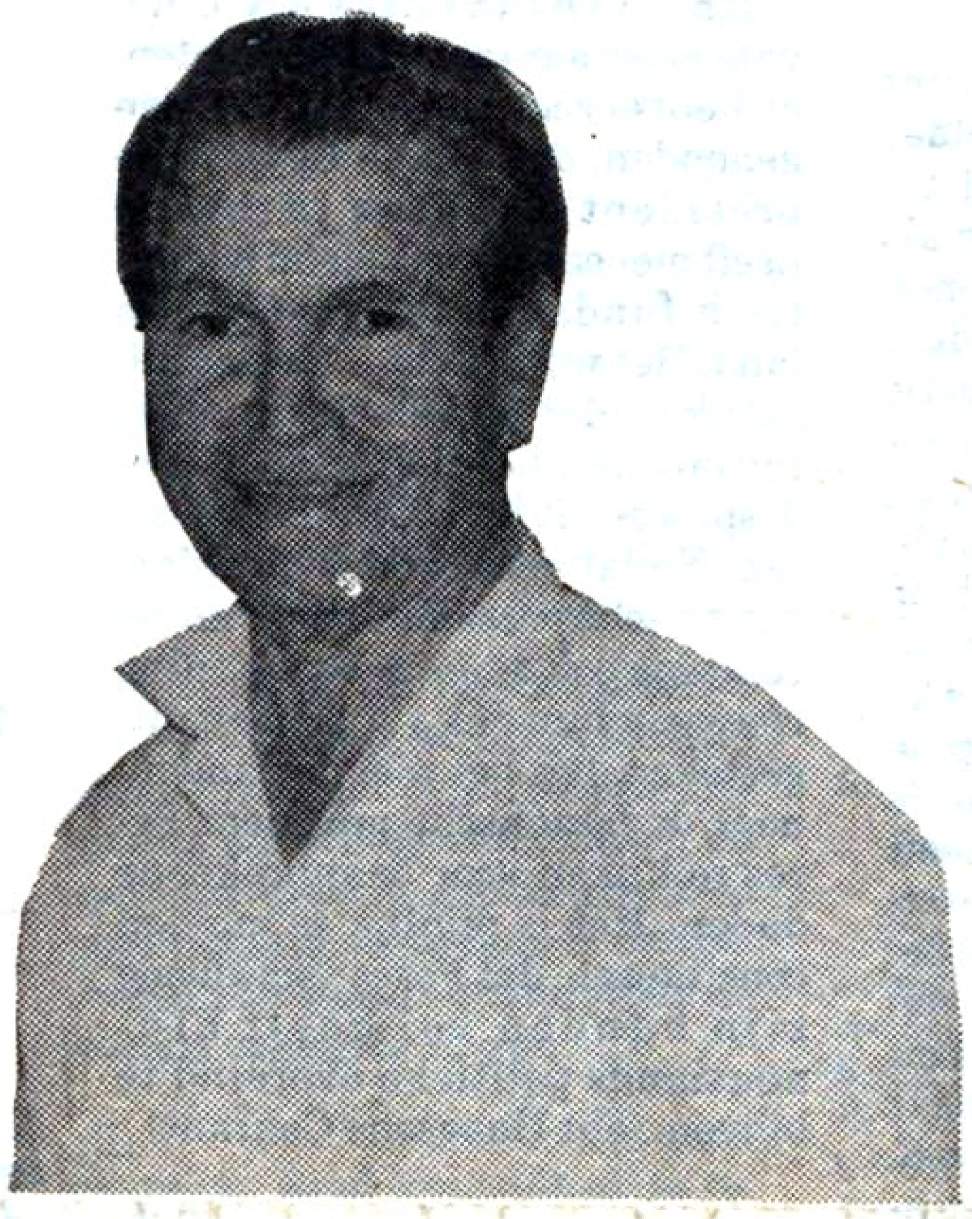

Voor meer informatie over Orfeon Crescendo en Padu del Caribe, zie blz. 4, 8 en 9. ►

Het gaat om de muziek

... Frank Davelaar, tenor ...

Wie is Frank Davelaar? Een greep in de herinneringen, en deze keer dan toegespitst op de musicus Davelaar, want eigenlijk weten vele mensen dat hij op meer dan één gebied erg getalenteerd is. Ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van Crescendo mag even de spot op hemzelf, niet omdat hij zichzelf zo belangrijk vindt, maar ter wille van het koor, ZIJN koor mag men wel zeggen.

Al jong ontdekt Frank Davelaar zijn muzikaliteit. Hij weet dan nog niet dat dat "muzikaliteit" heet, maar hij zingt met z'n moeder mee, als deze de oude stukken aan het zingen is van het koor waarvan zij lid is geweest. Al gauw wordt Davelaar ook zelf koorlid, bij frater Fidelius z.g., in wiens koor hij de alt solist wordt. Ondertussen gaat hij school, en de opleiding voor een beroep gaat hem eigenlijk gemakkelijk af. Even gladjes als hij van 15-jarige Mulo leerling 16-jarige onderwijzer vierde rang werd, evenzo geruisloos veranderde zijn stem van alt in tenor. Van stembreken heeft hij nooit gehoord.

Na hoofdacte (toen nog een driejarige opleiding) na L.O. Engels en L.O. Spaans, kreeg Frank Davelaar de gelegenheid zich in Amsterdam verder te bekwamen. Zijn studie Spaans weet hij in een recordtijd (hij studeerde van januari 1956 tot december 1957) met een M.O.-B diploma te bekronen. Zijn hoop echter om ook voor muziek door te mogen studeren wordt echter geen bewaarheid. Hij moet terugkomen naar Curaçao. Wel had hij tijdens zijn studententijd meegezongen in het Amsterdams Oratorium Koor onder leiding van Piet van Egmond en was met dit koor op tournee geweest tot in Oostenrijk toe. Ook had hij zijn eigen stem verder geschoold onder leiding van Mevrouw Dora Lindeman. Maar wat hij eigenlijk gewild had, een volledige muzikale vorming, was hij verplicht nu via de weg van zelfstudie te verwerven.

Terug op Curaçao wordt Davelaar leraar Spaans en Muziek op het Mgr. Zwijsen College en op het Radulphus College, dat toen nog een onderwijzers- opleiding kende. Vanwege het feit dat onderwijzers-in-spe muziek als verplicht vak krijgen, was het voor hem gemakkelijk die jonge mensen zo ver te krijgen dat ze samen een koor vormden.

Men kan welhaast zeggen dat waar Davelaar verscheen, een koor rond hem oprees. Zo vaagweg stond hem voor de geest wat hij in Nederland met Piet van Egmond had meegemaakt: een koor vormen dat concerten geeft. Daarvoor waren natuurlijk geschoolde stemmen nodig, en de eerste die daarvoor in aanmerking kwamen waren de onderwijzeressen en onderwijzers die hun eerste opleiding daartoe al hadden gehad, die meezongen in kerkkoren, en die eigenlijk ook wel wat voelden voor wat Davelaar uitstraalde.

En dan — we schrijven 1960 — komt frater Fidelius van het St. Annakoor met het voorstel t.g.v. het 25-jarig feest van een van zijn confraters iets bijzonders te doen. Davelaar stelt voor de Krönungsmesse van Mozart in te studeren; beiden gaan aan het werk; frater Fidelius zal de mannen instrueren en Davelaar de vrouwen, van wie velen wèl konden zingen, maar geen noten konden lezen. De uitvoering tijdens de solemnele heilige mis wordt een groot succes; het is Davelaars eerste grote concert, als dat van een dergelijke plechtigheid gezegd kan worden.

De uitvoering van die Mozartmis is eigenlijk ook de aanzet geweest tot de oprichting van het zangkoor Crescendo. Via directe benadering van mensen zelf ontstaat dan een selectie afkomstig van het koor van Steenrijk, van het St. Annakoor en van mensen van het type 'ik wil ook graag, als het mag'. Op 7 oktober 1960 had de oprichtings- verdeling plaats en Orfeon Crescendo bestond. Een zangkoor dat als voornaamste doel had en heeft: de uitvoering van concertmatige muziekavonden, over het algemeen buiten het karakter van kerkelijke zondagvieringen om.

Het koor repeteert sinds de oprichting in de tekenzaal van het Radulphus College. De heer Raimundo Debrot, voorzitter van 'Hubentud na Marcha' had het koor tijdens een repetitie horen zingen en nodigde het uit om op te treden voor de televisie. De reactie van een van de kijkers luidde: "Frank Davelaar en het koor 'Crescendo'

(zie verder blz. 8 en 9) ➤

Padu del Caribe

Wie de naam Padu Lampe hoort associeert deze waarschijnlijk direct met muziek. En het zijn deze muzikale activiteiten van Padu die ook het meest bekend zijn, omdat hij tot nu toe hiermee het meest op de voorgrond getreden is.

Padu vertelt dat Ito Tromp van het Bureau Cultuur en Opvoeding hem in de loop der jaren nauwkeurig gevolgd heeft bij al zijn activiteiten. Daardoor was hij bijzonder goed op de hoogte van mijn bezigheden, toen hij op 1 september ter gelegenheid van de opening van de culturele maand allerlei bijna vergeten zaken de revue liet passeren. Maar Ito heeft zich voortdurend goed gedocumenteerd. Zo heeft hij bijna al mijn 78-toeren platen die in de jaren veertig en vijftig werden opgenomen nog weer tevoorschijn kunnen toveren, terwijl ikzelf er geen één meer van heb!" De stapel was te zien in de expositie die over Padu's leven en werk in de bibliotheek gehouden is.

Padu Lampe (geboren 1920) heeft al tijdens de Tweede Wereldoorlog twee 78-toeren grammofoonplaten met eigen composities opgenomen en op de markt gebracht. Ze werden erg populair met de tumba's **Den Temp'i guera'ki** en **Aruba Dushi.**

Na de oorlog gaf R.C.A. Victor in de V.S. drie composties van Padu uit: **Mi Lamento, Con tu amor soñando** en **El Héroe.** In diezelfde tijd gaf Padu Lampe ook platen uit op het werk Múzika. Dat gebeurde op Curaçao. Padu: "Ik werkte bij de A.L.M. en moest daarom vaak, meestal wel een of twee keer per week, naar Curaçao voor mijn werk. Zo had ik veel contacten op dat eiland".

Maar ook op Aruba nam Padu platen op, in de door hemzelf en Rufo Wever opgerichte Aruba Recording Co., die in totaal ongeveer twintig platen uitgaf die in Miami werden geperst onder het label 'Padu'. En van dit uitgebreide werk was heel wat eigen compositie of bewerking, en door hem zelf op de piano gespeeld. Want dat werd nadat Padu aanvankelijk ook clarinet, bandoline en cuatro gespeeld had, het favoriete instrument voor hem. Edgar Palm somt in zijn **Muziek en Musici van de Nederlandse Antillen,** op pagina 205 en volgende een lange rij van werken op.

CULTUREEL AMBASSADEUR

Padu vertelt over concerten die hij op Curaçao gaf bij diverse gelegenheden, o.a. samen met Dr. Robert Rojer en Dominico Herrera in de Universiteit en Centro Pro Arte. Zo is hij een soort muzikale ambassadeur voor Aruba geworden op Curaçao en ook wel op Bonaire. "Op de Bovenwinden ben ik wel geweest op doorreis, tot nu toe nog niet om er te spelen."

Maar hij was ook een propagandist voor Aruba in Venezuela, waar hij regelmatig kwam. Hij trad op voor de t.v. in shows als van Victor Sauma, Renny Ottalina en anderen via Radio Caracas Televisión, en in Sábado Sensacional van Amador Bendayan. Ook nam hij daar grammofoonplaten op, zoals Padu del Caribe en Venezu-

... schilderij door Padu ...

BO MES KOMO HUES

(4)

Un kaso sivil ku a presentá na aña 1963 den korte Supremo. Un abogado a prohibí su kasá di habri un salón di beyesa den kurá di nan kas. El a huzga ku esaki no ta kuadra ku su nivel y ta hasi daño na su posición sosial.

Bo mes komo hues; bo ta haña ku e abogado tin rasón?

J.G. de Windt.

(Mira bladji diesun)

Mensen moet

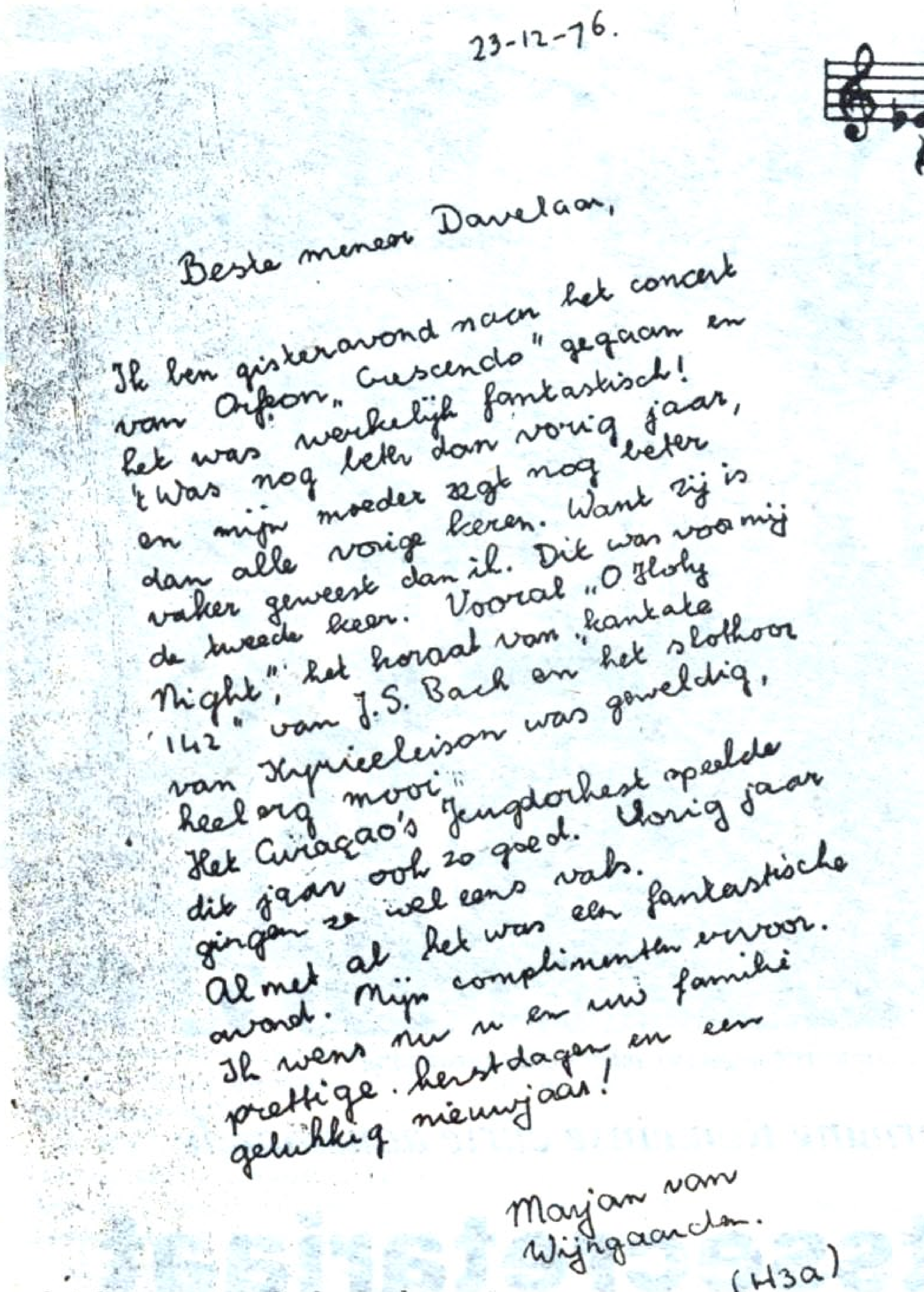

23-12-76.

Beste meneer Davelaar,

Ik ben gisteravond naar het concert van Orfeon „Crescendo" gegaan en het was werkelijk fantastisch! 't Was nog beter dan vorig jaar, en mijn moeder zegt nog beter dan alle vorige keren. Want zij is vaker geweest dan ik. Dit was voor mij de tweede keer. Vooral „O Holy Night", het koraal van „kantate 142" van J.S. Bach en het slotkoor van Kyrieeleison was geweldig, heel erg mooi. Het Curaçao's Jeugdorkest speelde dit jaar ook zo goed. Vorig jaar gingen ze wel eens vals. Al met al het was een fantastische avond. Mijn complimenten ervoor. Ik wens nu u en uw familie een prettige kerstdagen en een gelukkig nieuwjaar!

Marjan van Wijngaarden.

(H3a)

... brief van een jeugdig bewonderaar ...
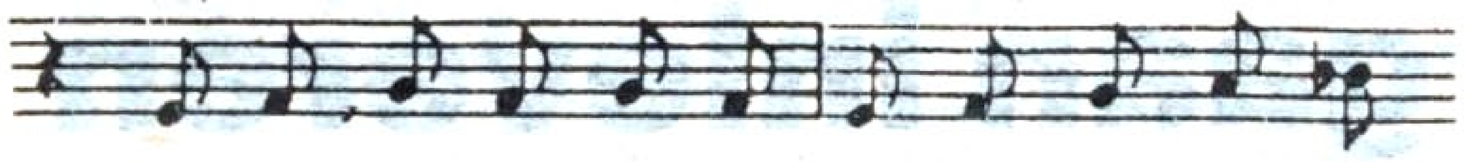
bezorgden ons Zondagavond 9.30 p.m. op TeleCuraçao de grootste Paasverrassing ... Wij meten ons geen pretentie aan op het gebied van kennis van muziek en zang en oordelen slechts als kijkers ... Wij zouden willen volstaan met op te merken dat wij op de Antillen nog niet eerder een koor gehoord hebben dat zo tot ons sprak ..." Dat was in 1961. Nog in hetzelfde jaar volgt een tweede concert: eerst als officieel kerkkoor bij de plechtige viering van het feit dat de fraters 75 jaar op de Antillen zijn, maar ook tijdens de receptie t.g.v. deze gebeurtenis met o.a. een aantal Papiamentstalige liedjes in een bewerking van Frank Davelaar. IN 1962 volgt dan een uitstapje naar Bonaire waar geconcerteerd wordt in jeugdhuis Jong Bonaire en in de open lucht. En dan op 20 december 1962 vindt het eerste kerstconcert plaats door Orfeon Crescendo, hetgeen — gezien de vele navolgingen van die keer — inmiddels rustig een traditie genoemd kan worden: geen kerst zonder een concert van Crescendo.

Er zijn vele memorabele concerten geweest: in 1963 in de stadschouwburg Roxy op uitnodiging van Rudolf (Sjon Dodò) Boskaljon en samen met zijn Curaçao's Philharmonisch Orkest; in 1964 met een uitvoering van de lente uit de Jahreszeiten van Hayden en met een operaconcert; in 1968 bij de opening van het Centro Pro Arte; in 1973 bij het 12 1/2 jarig bestaan van Crescendo; in Aruba; op Bonaire en zelfs in Cali, Colombia. Als men vluchtig nagaat wat Orfeon Crescendo betekend heeft voor het culturele leven van Curaçao, dan telt men al gauw meer dan vijftig avonden gevuld met muziek verzorgd door dit koor; dat is bijna twee maanden achter elkaar iedere avond muziek!

Het optreden in Colombia — de meeste liefhebbers van Crescendo hebben dat uiteraard niet meegemaakt — was een groots festijn. Er werden geen prijzen uitgereikt, maar van de elf koren die er optraden, was Crescendo ronduit favoriet. Zo als men elders via hand geklap of voetgetrappel laat horen dat men enthousiast is, zo werd daar met de lichten in de zaal geknipperd. Het toeval wilde dat de avond van Crescendo's optreden toevallig de 7e oktober was. Toen Frank Davelaar dat na de ovatie aan de zaal meedeelde, dat deze dag de 22ste verjaardag van het koor was, stond een van de koren

optreden van Crescendo in Cali

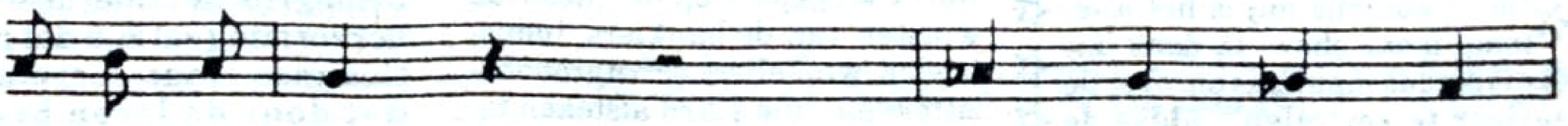

ela waarvoor hij de Premio de Oro ontving, en **Recordando a Rufo Wever,** zijn vriend en vakgenoot. Op Aruba verzorgde Padu drie jaar lang een wekelijkse t.v.- show 'Padu del Caribe y su show', die de ouderen zich nog wel zullen herinneren.

Als lid van toerisme bevorderende delegaties trad Padu op in Miami, New York en Seattle in de V.S., en in Puerte Rico, Santo Domingo, Jamaica, Colombia, Nederland en Cuba. In dat laatste land was hij net na de machtsovername door Fidel Castro.

"Wij logeerden in Havana Hilton, waar we een suite hadden. Daarin stond een piano en hadden we toeristische reclamepamfletten van Aruba. We deelden het 'Aruba dushi tera' dat toen nog geen officieel volkslied was natuurlijk, uit aan alle gasten die er kwamen. En dat waren er duizenden. Het werd echt spannend voor ons toen we hoorden dat Fidel zelf onze stand zou komen bezoeken. Maar dat is op het laatste moment niet doorgegaan. Wel kwamen zijn broer Raul Castro en president Dorticos. Die hebben we ook een exemplaar van het **Aruba dushi tera** gegeven en dat hebben we toen samen in het Papiamento gezongen in Havana Hilton."

Padu benadrukt dat hij de muziek altijd als hobby beschouwd heeft, niet om er geld mee te verdienen. Het is vrije-tijdsbesteding als amateur. Ik ben autodidact, zoals Ito Tromp dat zo mooi noemt."

SCHILDEREN

Dat geldt ook voor zijn andere hobby: het schilderen.

"Schilderen met olie op linnen deed ik vroeger ook al wel nu en dan, tussen andere bezigheden door, maar met zijn pensionering bij de A.L.M. in 1980 had ik veel meer tijd. Toen heb ik in een korte periode zo'n vijftig schilderijen gemaakt."

... schilderij door Padu ...

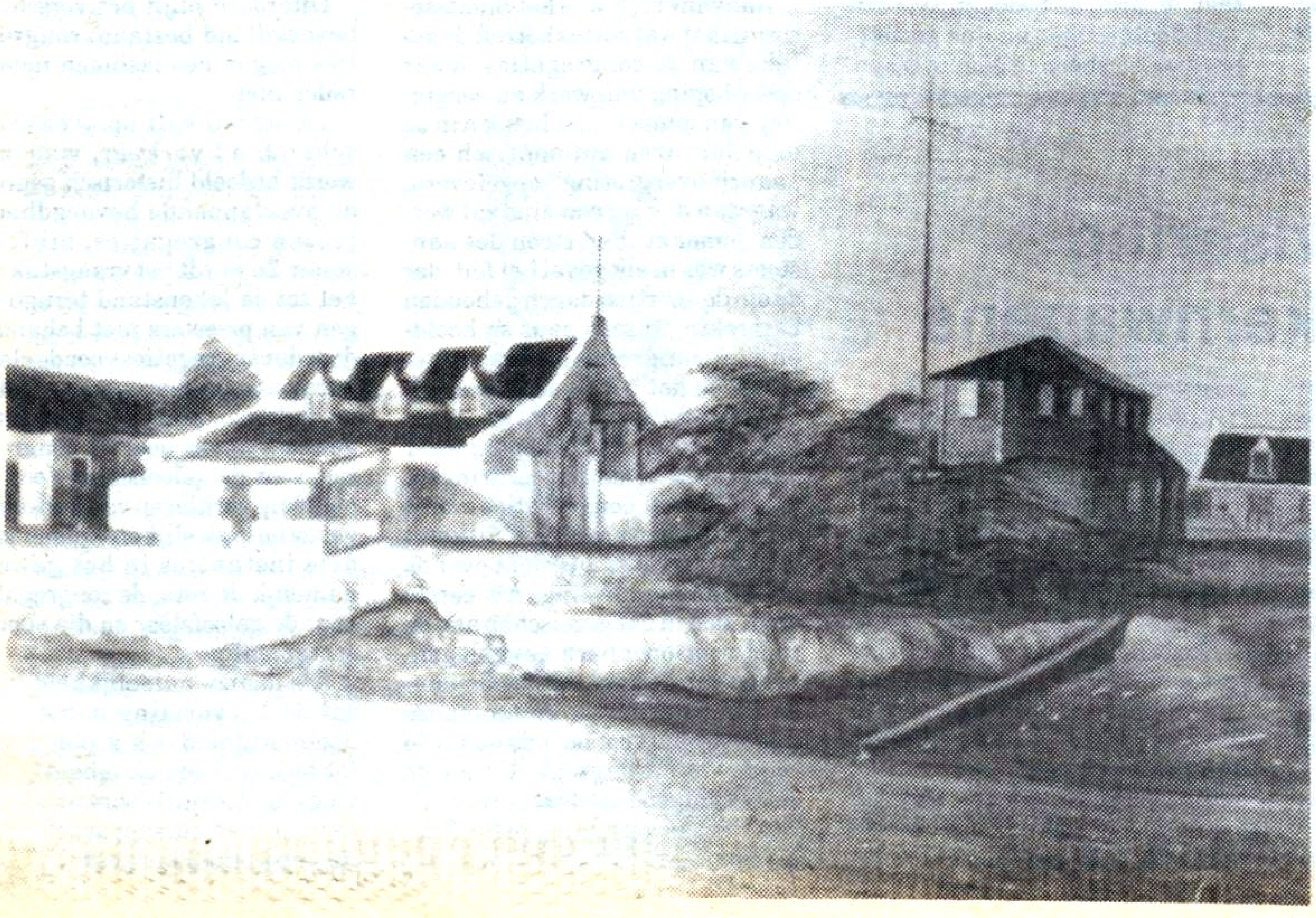

Typical View of Aruba werd tentoongesteld op een Wereldtentoonstelling in New York in 1939 en werd bekroond met een bronzen medaille, met de inscriptie: 'For a notable contribution to the art of the world.' Het schilderij **Fruitmarket at the seaside** won ook een prijs in New York op een tentoonstelling onder auspiciën van de Alcoa Steamship Co. En dan waren er nog de plaatselijke tentoonstellingen in het Aruba Caribbean Hotel met zo'n twintig werken en in Cas di Cultura met zelfs ruim vijftig doeken; de laatste expositie was onder auspiciën van de Comisión de Amistad Venezolano — Arubana.

Padu Lampe is vooral schilder van het Arubaanse landschap. "In het begin ging ik ter plekke schilderen, maar de hitte, de wind en het stof hinderden me. Daarom maakte ik later schetsen waarop kleuren en vormen zijn aangegeven, of een enkele keer zelfs alleen maar een foto, die ik thuis uitwerkte. Ik heb ook wat geoefend in portretschilderen naar aanleiding van foto's, nog niet via poseren door levende personen. Maar dat is nog in een experimenteel stadium. Ik wilde het gewoon eens proberen of het lukte, maar ik merk dat dit nog verder geperfectioneerd moet worden. Maar ook dit schilderen is zuiver hobby van me. Ik heb wel eens iets verkocht, maar dat was nooit de opzet. Het is wel leuk als dat erbij komt, maar het plezier in het werk staat voorop."

"Met mijn schilderijen wil ik het Arubaanse landschap weergeven. Mijn stijl is om te schilderen wat ik zie. Zoals ik met mijn muziek vooral geprobeerd heb om de eigen muzikale folklore te conserveren, in de wals en de tumba in de eerste plaats, maar ook de danza's en de quadrille. Ze worden nu alleen nog maar voor de toeristen bewaard eigenlijk, maar ik wil dat ze een levend deel blijven van onze cultuur, zoals ook de 'dera gai' en de 'dande'.

Waarom dan de artiestennaam 'Padu del Caribe'? Op deze vraag en op de vraag of Padu Lampe zich verwant voelt met de grotere eenheid van Caraïbische cultuur, antwoordt hij: "De naam Padu del Caribe werd me in Venezuela gegeven, omdat mijn platen in het hele Caraïbische gebied verspreid zouden worden." Het gaat Padu meer om het eilandelijke dan om het regionale, zijn naam is niet bewust gekozen als een programmatisch streven.

SCHRIJVEN

Maar dat sterk eilandelijke is toch niet aanwezig in de derde hobby — het schrijven? "Ik heb veel belangstelling voor metafysica, voor parapsychologische pro-

en genieten

in de zaal als één man op en zong Crescendo toe.

"Het gaat om de muziek, mensen moeten genieten!" Sprekend met Davelaar klinken die woorden of woorden van gelijke strekking als een soort rode draad door het gesprek heen. Hij geeft grif toe dat muziek hem het liefst is van alle kunstuitingen die hij beoefent. "Voor muziek doe ik bijna alles. Ik heb veel grammofoonplaten, vaak drie of vier uitvoeringen van hetzelfde stuk. IK wil de verschillen horen. Ik wil de mooiste kennen. Muziek, ach ... Al die tijd dat ik aan school gestaan heb, ben ik nooit ziek geweest. Eén keer heb ik me twee dagen ziek gemeld. Dat was op een maandag en een dinsdag.

In New York werd Les Troyens van Berlioz gegeven. Dat was een opera die ik niet kende. De uitvoering was op maandagavond. Tja, toen heb ik gespijbeld, voor de muziek ... En ook ben ik een keer naar New York geweest voor een uitvoering, op een zaterdagavond, van de Gurrelieder van Schönberg; op vrijdagavond heen en op zondag terug; ja, ik had natuurlijk bij vrienden wel even geïnformeerd of ze een kaartje voor me wilden reserveren ..."

Bij Orfeon Crescendo zingen nog steeds een man of acht van het eerste uur. Op z'n sterkste momenten telde het koor wel zo'n zestig leden. Nu bij het jubileum zijn het er een kleine vijftig. Het koor heeft in de tijd van zijn bestaan medewerking gehad van gerenommeerde solisten, zoals de alt Rijkje Wolleswinkel, de Tenor Wim Koopman, de sopraan Sue Williamson, de alt Lydia Hiues, en de bariton van eigen bodem Hubert Becker, terwijl de heer Robert Rojer min of meer als de vaste begeleider beschouwd mag worden.

En Frank Davelaar. Frank is het hollende baasje die zich moe sappelt van idee tot muziekuitvoering, met het bestuderen en uitkiezen van de muziek, met platen van de gekozen werken vergelijkend beluisteren, met studie over hoe hij dit of dat werk zal uitvoeren, met het opplakken van affiches, met kaartjes distribueren en verkopen, het geld van verkochte kaartjes ophalen, met het slepen van banken, zodat zijn koor 'goed staat' tijdens de uitvoering, en dat alles voor die paar uur aandacht tijdens het concert, want 'het gaat om muziek, mensen moeten genieten'. En dan staat hij daar weer met zijn baton; over z'n leesbrilletje kijkt hij iedereen nog even bemoedigend toe en dan begint het concert!

Het is goed dat er dit jaar een gedenkboek waarin alles staat opgenomen wat Orfeon Crescendo in zijn 25-jarig bestaan heeft gedaan, en het is goed dat er een cassettebandje op de markt komt met werk dat Crescendo gezongen heeft. Het is een koor dat zijn naam nog steeds eer aan doet, want door dit koor heeft de culturele beleving, van velen en dan in het bijzonder die van de muziek, wel moeten groeien. □

A. Graafsma

... Frank Davelaar als dirigent ...
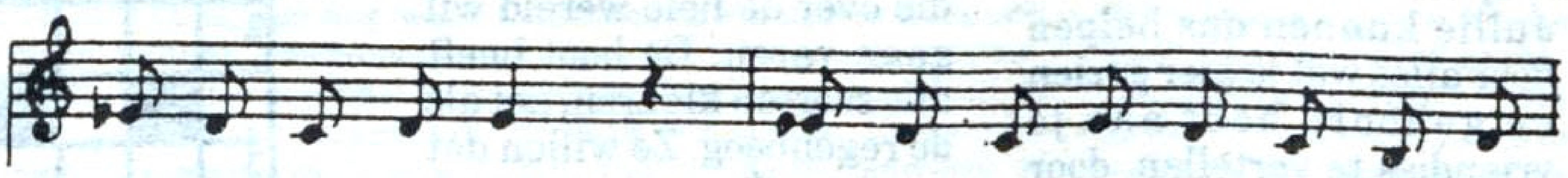
blemen en verschijnselen, en voor filosofie. Daarover heb ik veel gelezen en een eigen theorie ontwikkeld. Die heb ik weergegeven in **The Third Element** dat in 1960 is uitgegeven door de Carlton Press in New York, en in **Harmoniology** dat in 1969 verscheen bij Dorrance and Co. in Philadelphia." Naar aanleiding van dat laatste boek schreef de bekende Dr. Norman Vincent Peale: I want you to know how greatly I have enjoyed and profited from your splendid book.

Padu bezit ook een certificaat uit 1964 als hypnotechnician dat hem volgens de Amerikaanse wet het recht geeft hypnose te praktizeren.

Een derde boek zal in het Papiamento verschijnen, zodra er een sponsor voor gevonden is: **Sciencia asercando e mundo spiritual.**

Hierin beschrijf ik hoe dicht de wetenschap bij het onomstotelijke bewijs is, dat er geesten en een geestelijke wereld bestaan. Binnen enkele jaren is dat bewijs geleverd. Met behulp van de resultaten uit de parapsychologie zal ook bewezen worden dat er leven is na de dood. Maar verder praat ik er niet over. Het staat allemaal in het boek dat moet verschijnen."

Op de vraag of Padu nog gedichten schrijft, antwoordt hij dat hij daar nooit veel aan gedaan heeft. "Tussendoor schreef ik wel eens wat, zoals het gedicht dat in de antologie **Cosecha Arubiano** is opgenomen. Maar verder gebruik ik alleen woorden als teksten voor mijn muziek. Veel is er ook weggeraakt, omdat ik nooit gedacht heb dat er later ook wel eens belangstelling voor zou bestaan."

Padu Lampe spreekt zelf heel nuchter en laoniek over zijn hobby's. Toch werd hem voor bewezen diensten de orde **Ridder van Oranje Nassau** en de **Orden de Andres Bello** uitgereikt.

"In mijn schilderijen geef ik de materiële wereld weer, in mijn boeken een geestelijke wereld. Ik zou wel kunnen schilderen vanuit metafysische ideeën, maar dat heb ik gewoonweg nooit gedaan." Wat is dan de eenheid die een dergelijke veelheid van activiteiten verbindt?

"Critici hebben gewezen op mijn persoonlijke wijze van musiceren. Ik ben autodidact en ik speel volledig vanuit mezelf. Ik schilder wat ik zie, en in mijn boeken geef ik een eigen theorie over de geestelijke wereld weer."

Het verbindende element is dus de persoon Padu Lampe die in zijn hobby's zichzelf weet uit te drukken.

"Voorlopig moet ik het een poosje kalm gaan aandoen, maar daarna ga ik weer meer aandacht aan al deze activiteiten besteden. Ik ben van plan om nog enkele grammofoonplaten te maken. Daarnaast ben ik zeker van plan weer te gaan schilderen, en ik zal misschien ook nog wel eens wat schrijven. Dat zijn nu eenmaal mijn drie hobby's en dat zal ik altijd blijven doen!" □

Wim Rutgers

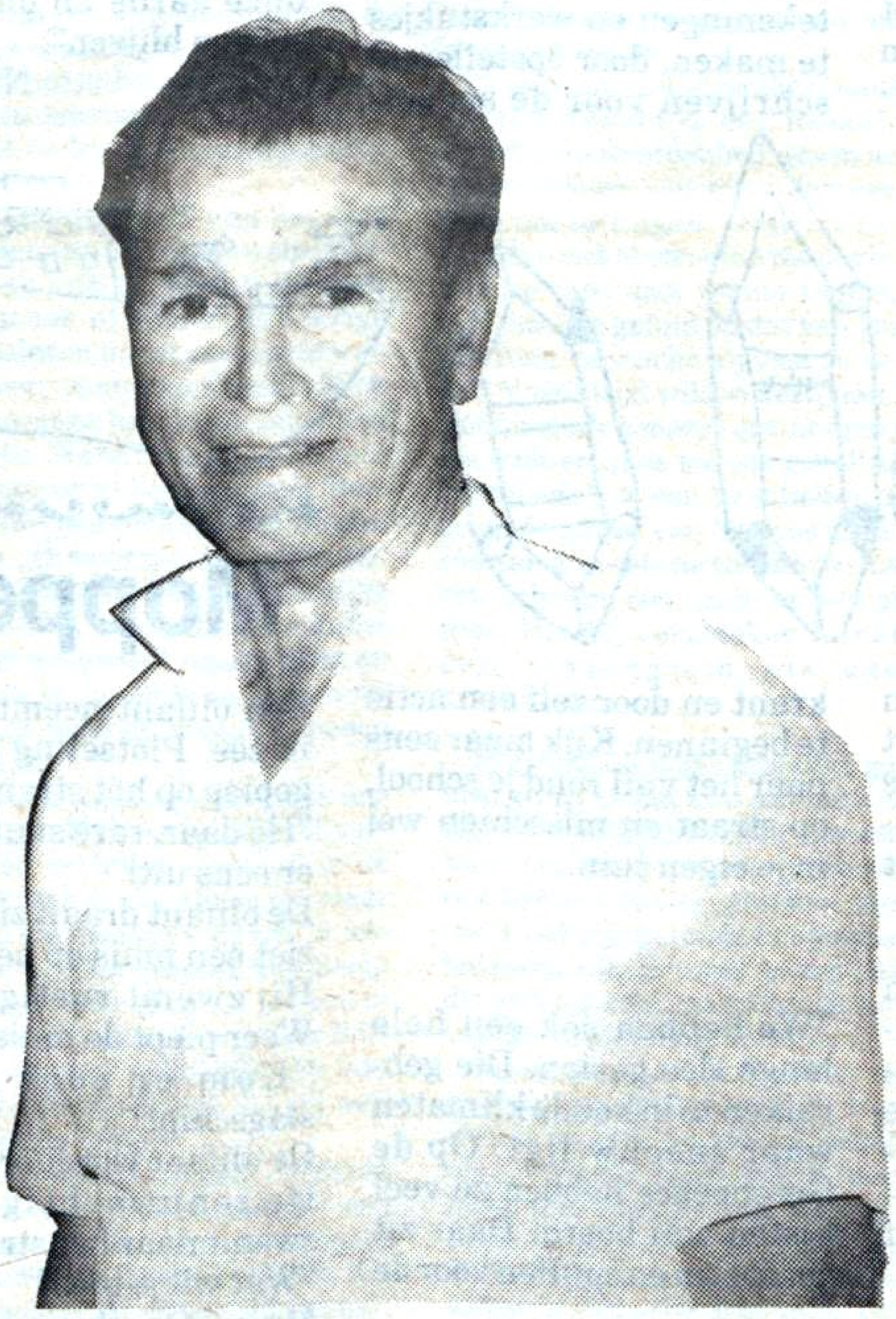

PADU del CARIBE

Orfeon Crescendo viert jubileum met twee concerten

Het Zilveren jubileum van Orfeon Crescendo wordt gevierd met twee concerten in Centro Pro Arte.

Op vrijdag 4 oktober 1985 opent het piano-duo, Harold Martina en Robert Rojer, de festiviteiten met een concert met o.a. werken van Rachmanihoff, Ravel, Schubert en Liszt. Tevens zullen enkele composities van Robert Rojer zelf ten gehore worden gebracht.

Op zaterdag 5 oktober 1985 treedt het koor op, begeleid door het Curaçaosch Jeugdorkest. Aangezien dit jaar gewijd is aan de grote componisten Bach en Händel, zullen van beide componisten werken worden gebracht, nl. Cantate 140 van Bach en de coronation anthem **My heart is inditing** *van Händel.*

Ook het **Te Deum** *van Hayden komt op het programma voor. Robert Rojer verzorgt zowel de piano- als de orgelmuziek bij dit concert. Na de pauze brengt Crescendo operakoren van Verdi, Mozart en Gounod.*

Natuurlijk mag muziek van eigen bodem niet ontbreken bij zo'n jublieum. Composities van Sirvin Keh en Richard Simon, bewerkt door de dirigent Frank Davelaar, prijken op het programma van deze avond. Van Gounod wordt het slot van de opera Faust gebracht met piano-begeleiding door Robert Rojer. De solisten zjn Nic Møller (bas-bariton) en Sue Williamson (sopraan); deze laatste is speciaal vanuit haar woonplaats in de V.S. afgereisd om dit concert mee te maken. □